

शोधनिर्देशक
महानन्द जोशी
उपप्राध्यापक, त्रि.वि.

दाङ जिल्लाको देउखुरी क्षेत्रमा प्रचलित थारु भाषाको गाउँखाने कथाको अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली शिक्षण विभाग
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज
स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दुस्रो पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

कामना चौधरी

परीक्षा रोल नं. : ९६१०००९

रजि.नं. : ६-१-५४-२७३-२००२

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस

नेपालगन्ज, बाँके

वि.सं. २०६९

सिफारिस-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्जको स्नातकोत्तर तह नेपाली द्वितीय वर्षका छात्रा कामना चौधरीले यस नेपाली शिक्षण विभागमा प्रस्तुत 'दाङ जिल्लाको देउखुरी क्षेत्रमा प्रचलित थारु भाषाको गाउँखाने कथाको अध्ययन' नामक शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । अत्यन्त मेहनतका साथ तयार गरिएको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु । अतः यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति- २०६९।०३।०४

शोधनिर्देशक
महानन्द जोशी
उपप्राध्यापक, त्रि. वि.

महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज, बाँके

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षण विभाग
नेपालगञ्ज

स्वीकृति-पत्र

स्नातकोत्तर तह नेपाली द्वितीय वर्षका छात्रा कामना चौधरीद्वारा यस नेपाली शिक्षण विभागमा प्रस्तुत 'दाङ जिल्लाको देउखुरी क्षेत्रमा प्रचलित थारु भाषाको गाउँखाने कथाको अध्ययन' नामक शोधकार्यलाई नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर तह उपाधिका निम्ति स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्रको मूल्याङ्कन समिति

.....

महानन्द जोशी
शोधनिर्देशक

.....

बाह्य परीक्षक

.....

गिरिराज पौडेल
विभागीय प्रमुख

मिति- वि.सं. २०६१।०३।१२

ई.सं. २६-०९-२०१२

कृतज्ञताज्ञापन

‘दाङ जिल्लाको देउखुरी क्षेत्रमा प्रचलित थारु भाषाको गाउँखाने कथाको अध्ययन’ शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज मानविकी तथा सामामाजिकशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षण विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँपत्रको प्रयोजनका लागि तयार गरिएको हो । आफ्नो व्यस्त समयका बीच पनि यो शोधपत्र तयारीका सन्दर्भमा आफ्ना अमूल्य समय मेरो निम्त अति नै सौहार्दपूर्ण निर्देशन एवम् ज्ञानवर्द्धक सल्लाह, सुझाव र सामग्री दिएर अविष्मरणीय सहयोग गर्नुहुने शोधनिर्देशक महानन्द जोशीप्रति म सदा ऋणी रहनेछु । उहाँहरूले लगाउनु भएको गुण म कहिल्यै बिर्सने छैन ।

प्रस्तुत शीर्षकमा अध्ययन गर्न स्वीकृति प्रदान गरी शोधपत्र लेख्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख गिरिराज पौडेलज्यूप्रति कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

सामग्री सङ्कलनका क्रममा आफ्नो व्यस्तताका बावजुत अमूल्य सहयोग गर्ने दाजु हरिराम चौधरी, श्रीराम चौधरी, भाउजु भागेश्वरी चौधरी, ललिता चौधरी, देउखुरी बहुमुखी क्याम्पसका प्राध्यापक हरिकृष्ण ज्ञवाली, श्री आदर्श उच्च मा.वि.का अध्यापक श्री शेरबहादुर चौधरी, त्रिभुवन विश्वविद्यालय दोस्रो वर्षका ग्रामिण विकासकी छात्रा श्रीमती अरुणा चौधरीमा विशेष आभार प्रकट गर्दछु । आफू अत्यन्त व्यस्त भई जस्तासुकै घरायसी कामको पनि जिम्मा लिई उच्च शिक्षा अध्ययन तथा शोधकार्यमा सहयोग पुर्याउने श्रीमान दिनेशकुमार चौधरीको देन सदैव स्मरणीय रहनेछ । आफ्नो अमूल्य सहयोग एवम् सामग्री उपलब्ध गराउने देखि लिएर अन्य आवश्यक सल्लाह, सुझाव दिइरहने र शोधकार्यमा सहयोग पुर्याउने श्री ऐरावती बहुमुखी क्याम्पस, लालमटियाका शिक्षक श्री आनन्दकुमार लामिछानेज्यू प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु । शिक्षाको उज्यालो घाम छर्दै यहाँसम्म आइपुग्नका लागि बाटो देखाई आर्शिवाद दिनुहुने आमा रामकृष्ण चौधरी, सासुआमा लक्ष्मीदेवी चौधरी र बुबा श्यामलाल चौधरी, ससुरा बुबा नेपालु चौधरीलाई यस अवसरमा स्मरण नगरिरहन सकिदैन । कुनैपनि भर्को नमानेर छिटोछरितो र शुद्ध रूपमा टड्कण गरी सहयोग गर्नु हुने न्यू लुम्बिनी पुस्तक पसल, नेपालगन्जका सञ्चालक सबिन लुईटेल साथै नागेन्द्र चौधरी र तुलाराम चौधरीलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्ने श्री पार्वती गौतम, कृष्ण बहादुर चौधरी, यादव योगी, तारा थापा, बिराज थापा, शालिकराम चौधरी बहिनी शुभा र शिवा चौधरी पनि धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

अन्तमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस नेपालगन्ज नेपाली विभागसमक्ष पेस गर्दछु ।

२०६९।०३।०९

कामना चौधरी
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षण विभाग
नेपालगन्ज, बाँके
२०६९

विषयसूची

पेज नं.

परिच्छेद एक शोधपरिचय

१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ विषय परिचय	१
१.४ समस्याकथन	२
१.५ शोधकार्यको उद्देश्य	३
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	३
१.७ शोधकार्यको औचित्य	४
१.८ शोधकार्यको सीमाङ्कन	५
१.९ सामग्री सङ्कलन र शोधविधि	५
१.१० शोधपत्रको रूपरेखा	५

परिच्छेद दुई

दाङ देउखुरीको परिचय र लोक साहित्यको अवस्था

२.१ नामाकरण	७
२.२ ऐतिहासिक पृष्ठभूमि	८
२.३ भौगोलिक र प्राकृतिक अवस्था	१०
२.३.१ हावापानी	११
२.३.२ नदीनाला	१२
२.३.३ भरना र दहहरु	१२
२.३.४ खनिज	१२
२.४ सामाजिक तथा सांस्कृतिक अवस्था	१३
२.५ शैक्षिक अवस्था	१४
२.६ लोक साहित्यको अवस्था	१४
२.६.१ लोकगीत	१५
२.६.२ लोककथा	१६
२.६.३ लोकगाथा	१६
२.६.४ लोकनाटक	१७
२.६.५ गाउँखाने कथा	१७
२.६.६ उखानटुक्का	१८
२.७ निष्कर्ष	१९

परिच्छेद तीन
गाउँखाने कथाको सैद्धान्तिक परिचय

३.१ लोकसाहित्यको परिचय	२०
३.२ लोकसाहित्यको एक विधाका रूपमा गाउँखाने कथा	२२
३.३ गाउँखाने कथाको परिचय	२३
३.४ गाउँखाने कथाको परिभाषा	२४
३.५ गाउँखाने कथाका विशेषताहरू	२५
३.५.१ मनोरञ्जन	२५
३.५.२ खिरिलोपन	२६
३.५.३ बौद्धिकता	२६
३.५.४ प्रतिकात्मकता	२७
३.६ नेपाली गाउँखाने कथाको वर्गीकरण	२८
३.७ निष्कर्ष	३१

परिच्छेद चार

देउखुरी क्षेत्रमा प्रचलित थारु गाउँखाने कथाहरूको वर्गीकरण

४.१ गाउँखाने कथाका वर्गीकरणको आधार	३३
४.१.१ रुपात्मक आधारमा	३४
४.१.२ विषयात्मक आधारमा	३६
४.२ थारु भाषाको गाउँखाने कथाको विश्लेषण	४०
४.२.१ विषयका कोणबाट विश्लेषण	४१
४.२.२ चिन्तनका कोणबाट विश्लेषण	४७
४.२.३ भाषिक कोणबाट विश्लेषण	४९
४.२.४ प्रचलित क्षेत्रका आधारमा विश्लेषण	५०
४.२.५ शैलीका कोणबाट विश्लेषण	५१
४.२.६ निष्कर्ष	५३

परिच्छेद पाँच
उपसंहार

सन्दर्भग्रन्थसूची

परिशिष्टाङ्क

५४